

Adjuvanlar ve katkı maddeleri

Dr.Funda Timurkaynak

Başkent ÜTF

İstanbul Hastanesi

30.05.2015

Sunum planı

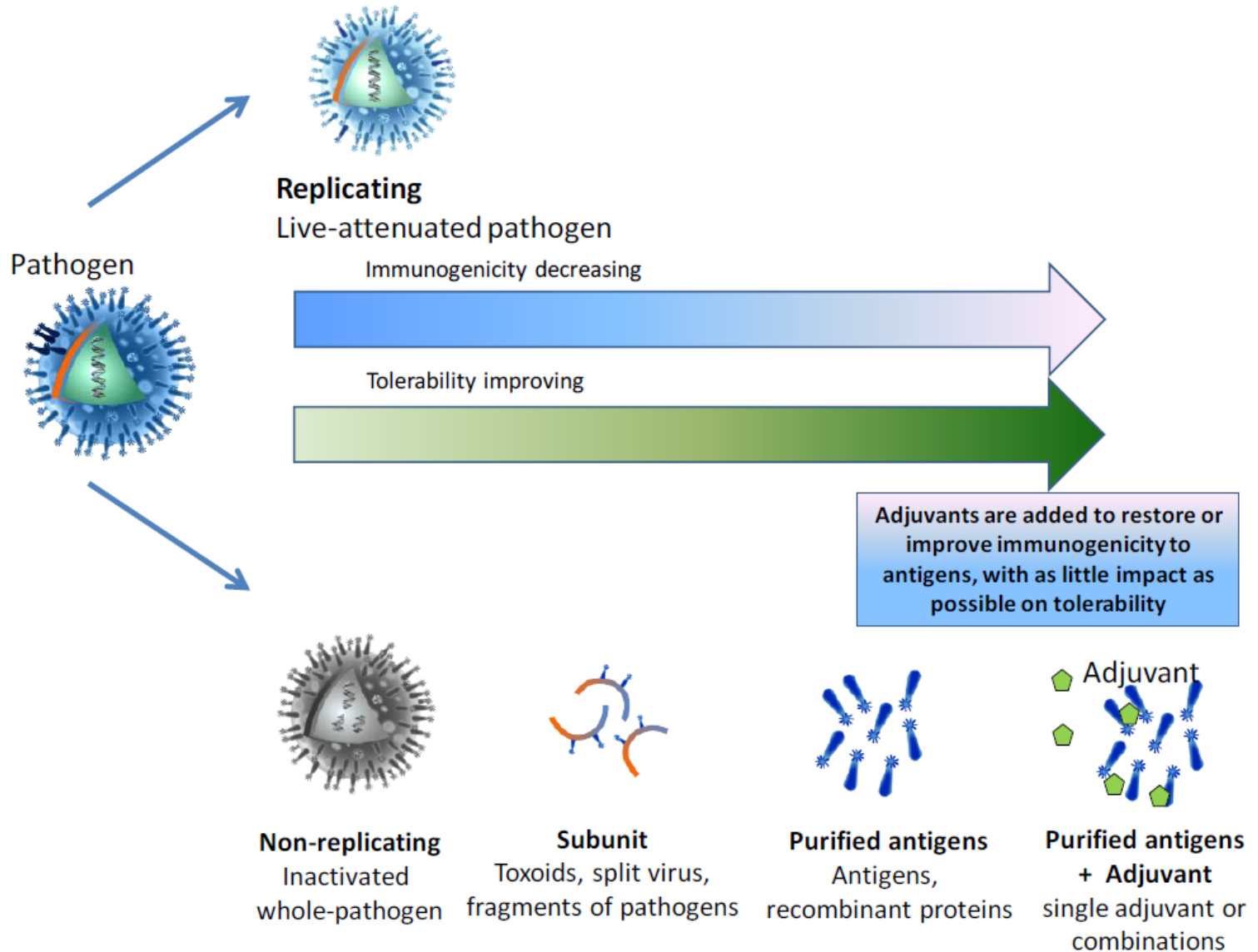
- Tanım
- Tarihçe
- Etki mekanizması
- Klinik kullanımda olan adjuvanlar
- Yeni geliştirilen adjuvanlar
- Aşıda yer alan katkı maddeleri

Adjuvanlar

- Aşıda yer alan, antijenin etkinliğini arttıran maddeler

Inaktif aşular için önemli

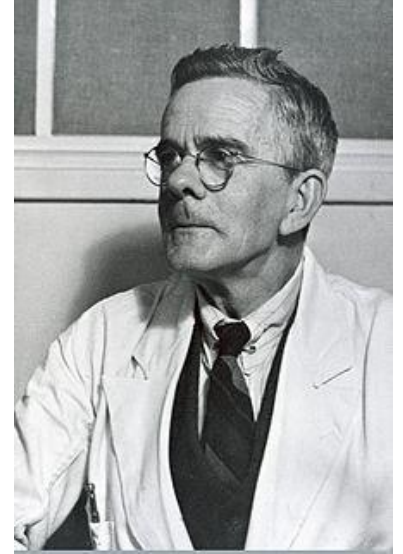
Tarihçe

- 1920'li yıllar; Gaston Ramon
  - Difteri ve tetanoz toksoidi ile çalışırken absesi olan atlarda antikor artışını saptıyor
  - Nişasta içeren maddelerle aseptik abse yaratarak antikor artışı sağlıyor
  - Adjuvan adını veriyor
    - "*Adjuvare*" = yardım etmek

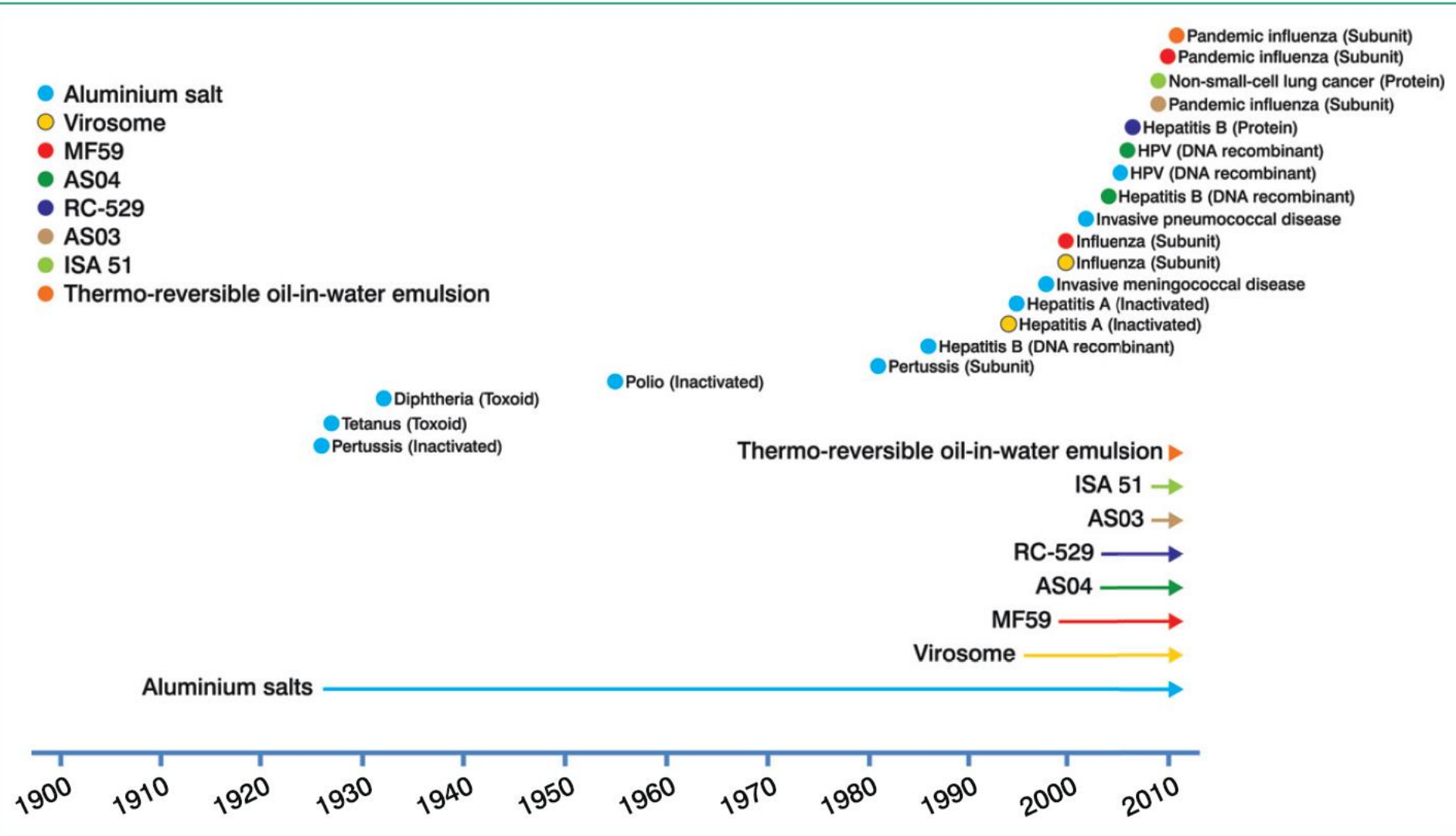

Tarihçe

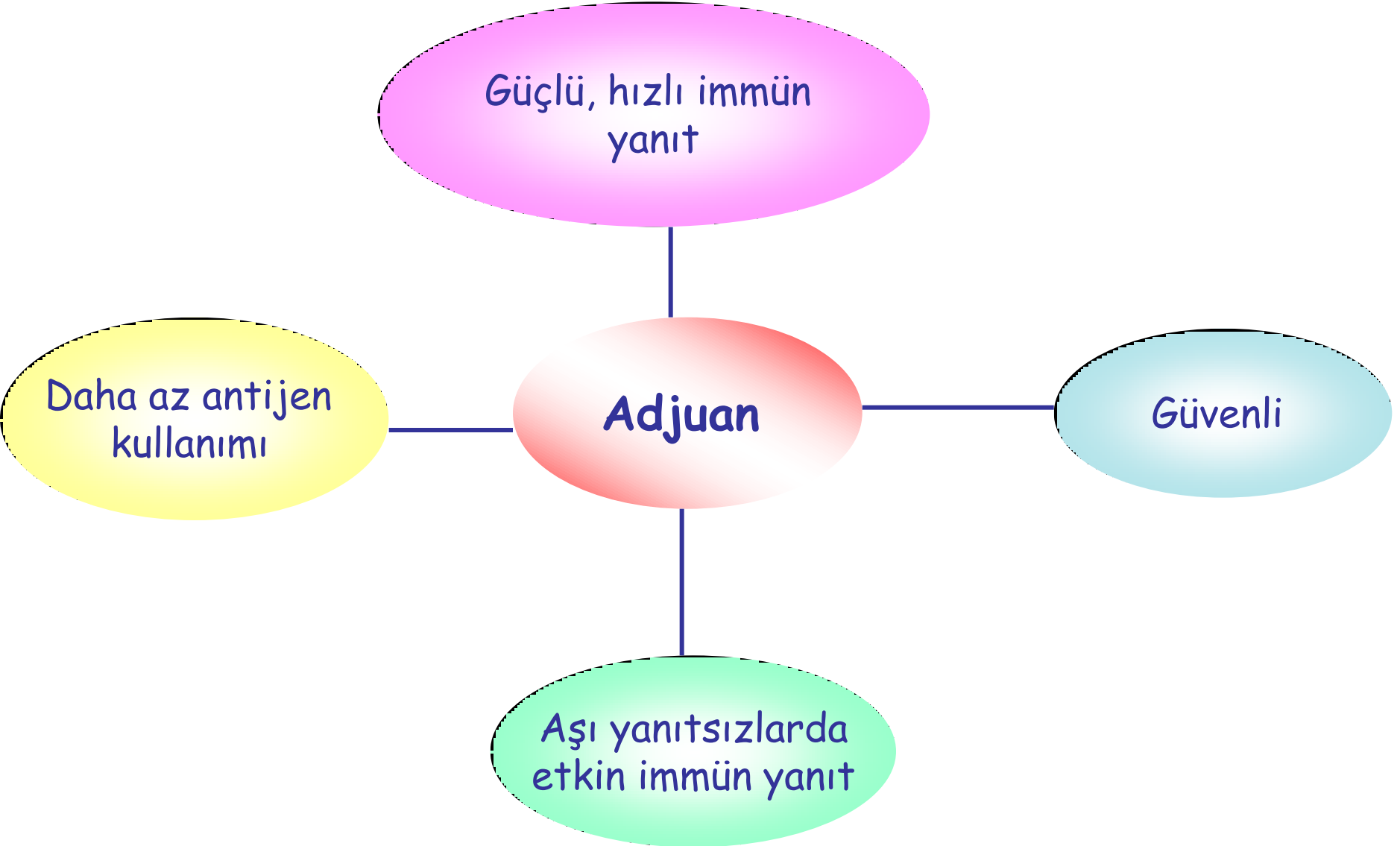
- 1926; Alexander Glenny
  - Atlarda alüminyum tuzları ile difteri toksoidine antikor yanıtının arttığını gösteriyor
- 1930'lu yıllar; Jules Freund
  - Su- yağ emülsiyonu ve mikobakteri
  - Güçlü immün yanıt sağlıyor
  - Ciddi reaksiyon nedeniyle insanda kullanılamıyor

Bugün

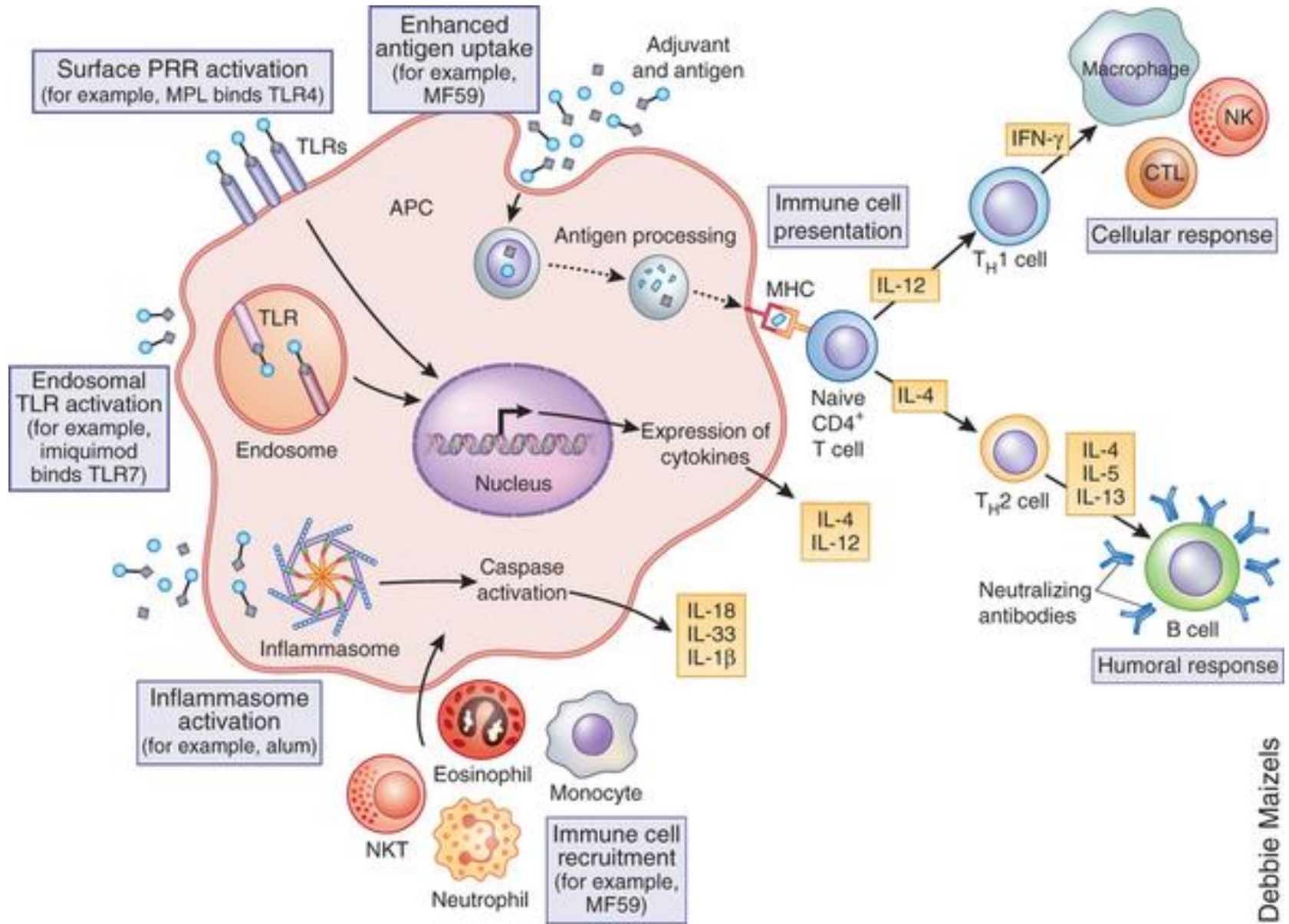

İdeal adjuvan nasıl olmalı?

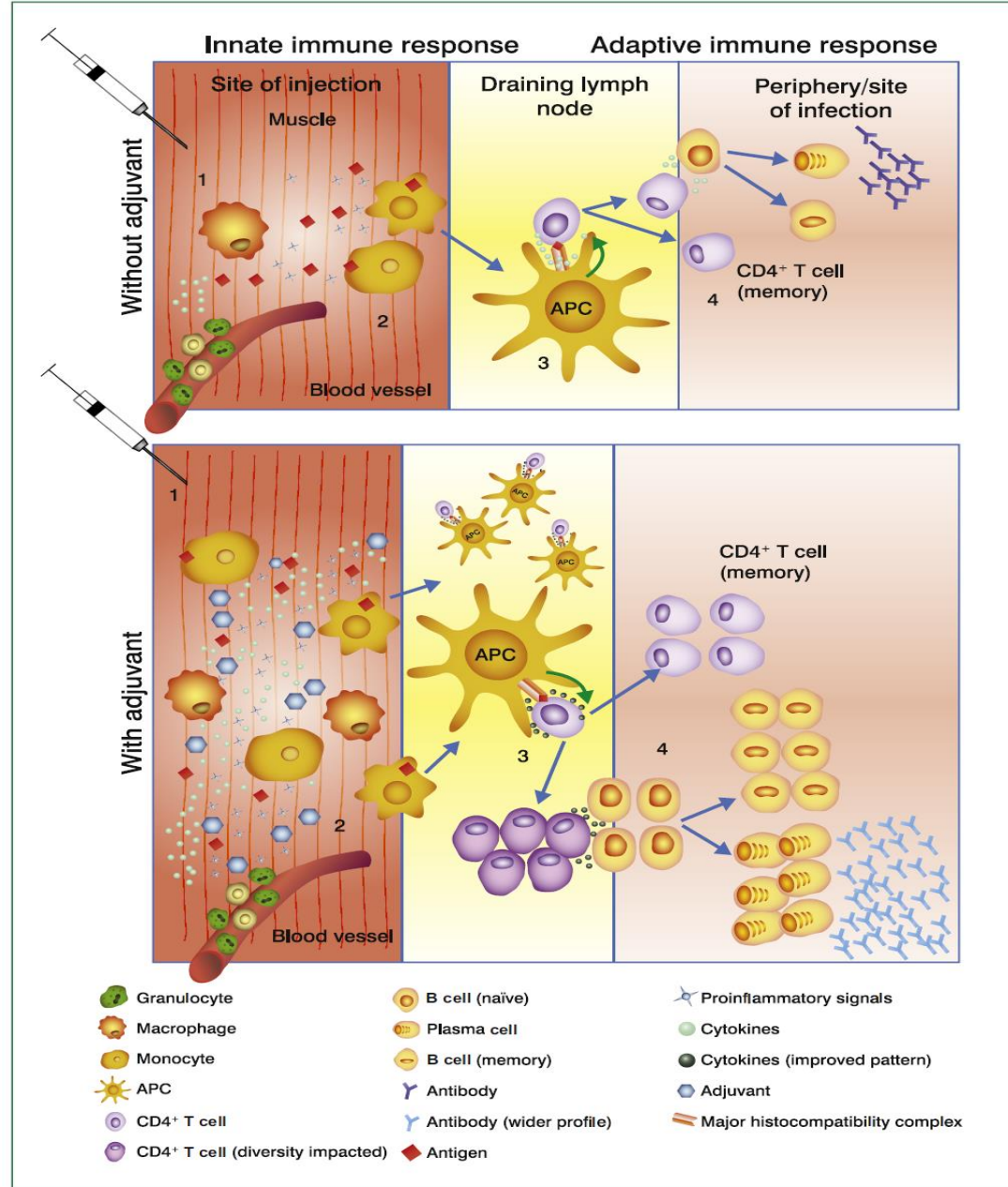

Adjuvanlar nasıl çalışır?

Adjuvanlar nasıl çalışır?

- Monosit, makrofaj, dentritik hücrelerin bölgeye toplanmasında artış
- Lokal sitokin yanıtında artış
- Antijen sunan hücre (APC) sayısında artış
- CD₄ T hücresinde artış
- Antikor üretiminde artış

Hangi adjuvanlar?

- **Klinik kullanımda olanlar**
  - Alüminyum tuzları
  - Emülsiyonlar
  - Virozomlar
  - Virüs benzeri partiküller

Hangi adjuvanlar?

- **Yeni geliştirilenler**
  - Toll-like reseptör agonistleri
    - Monofosforil lipid A, immün stimülatör sekanslar (CpG), imidazokunolinler, poliinosinik asit
  - Saponinler (Q21)
  - İmmün stimülan kompleksler (ISCOMs)
  - Sitokinler
  - Taşıyıcı sistemler
    - Polimerik mikrosferler, nano tanecikler
  - .....

Alüminyum tuzları

- Hidroksit, fosfat, potasyum-sülfat (Alum)
- Antijen, AL tuzuna hidrofobik ve elektrostatik ilişkilerle adsorbe edilir
- Her tuzun antijene bağlanma şekli farklı

- Etki mekanizması
- Başlangıçta antijenin dokuda bulunma süresini uzattığı kabul ediliyor (*Depo etkisi*)
- Hücresel immünite üzerine etkisi yok

Lambrecht BN, et al. Curr Opin Immunol 2009;21:23
Seubert A et al. J Immunol. 2008;180:5402

Endolizozom rüptürü
Ürik asitin açığa çıkışı

Nod-benzeri reseptör ailesi
(NLRP3) ve Kaspaz-1'in aktivasyonu

IL1,IL18 ve IL33 salınımı

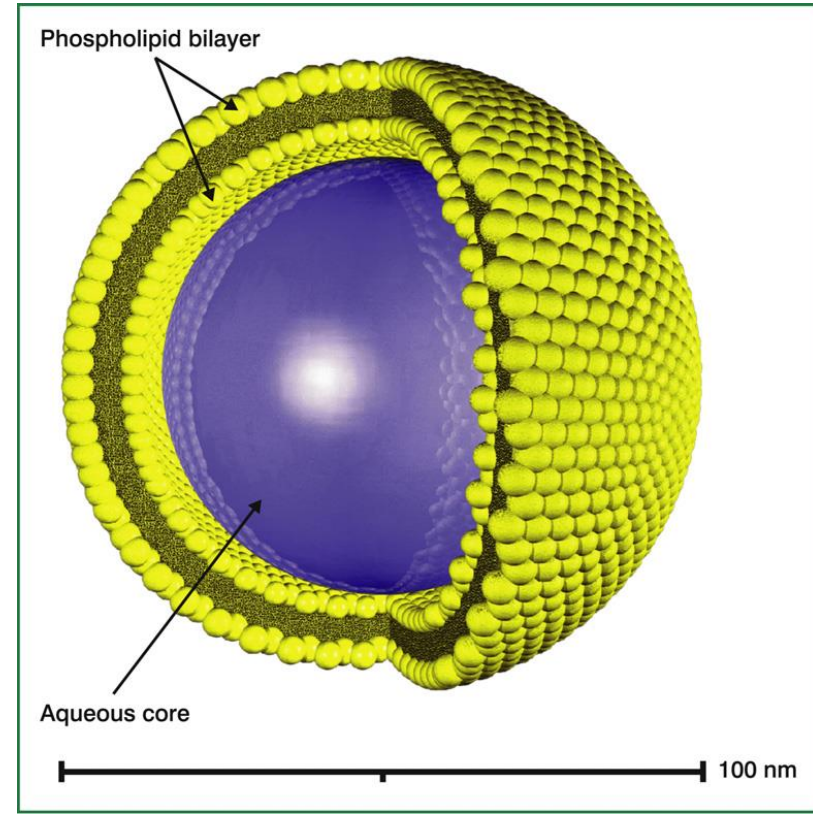
Doğal immün hücrelerin toplanması
APC tarafından daha etkin antijen alımı

Alüminyum tuzları

Adjuvan	Aşı (Piyasada bulunan ürün)
AL hidroksit AL fosfat	Boğmaca, difteri, tetanoz, polio (Pediarix, Pentacel, Boostrix) HBV (Engerix, Recombivax) HAV (Vaqta, Havrix) Pnömonokok (Prevenar) İnfluenza (Fluval, Panflu)
AL hidroksi fosfat sülfat	HPV(Gardasil)

Lipozom

- Fosfolipid tabaka içinde su molekülü
  - Antijen taşıyan aracı moleküller

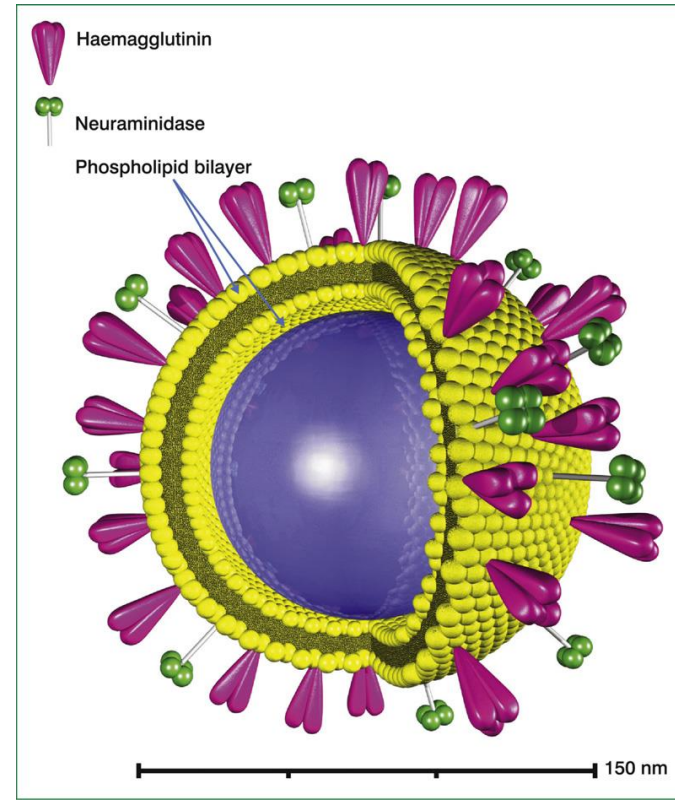

Virozom

Lipozom + viral glikoprotein

- Viral genom içermez
- Antijen taşıma aracıdır
- APC'in antijen alımını hızlandırır
  - İnfluenza virus HA antijeni APC tarafından endositozla alınır, proteoliz sonrası antijenler T hücrelerine sunulur

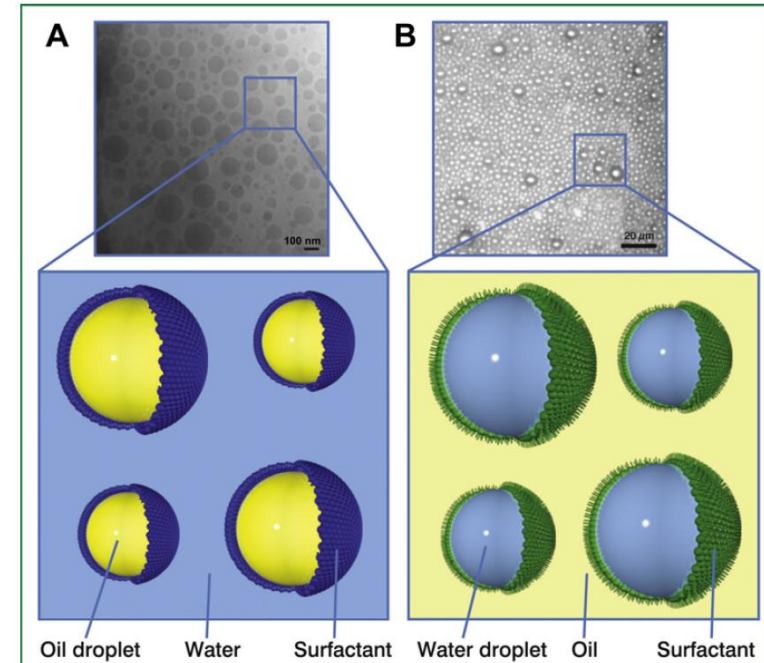

Virozom

Adjuvan	Aşı	Piyasada bulunan ürün
Virozom	Hepatit A İnfluenza (mevsimsel)	Epaxal İnflexal

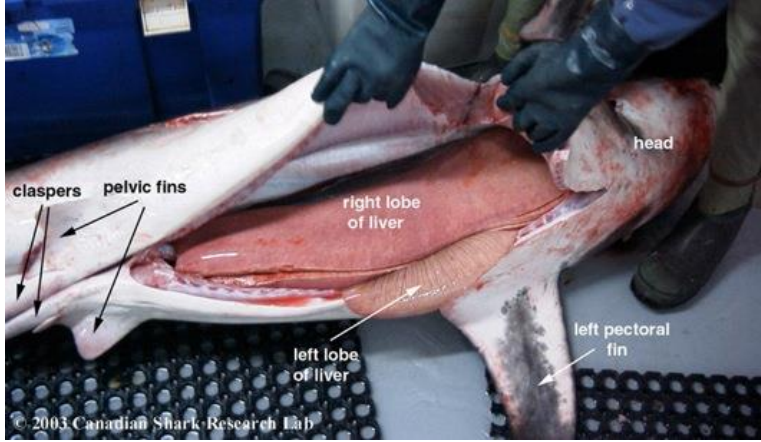
Emülsiyonlar

- Birbiri içinde çözünemeyen iki bileşik içerir; Su ve yağ
  - En sık su-yağ emülsiyonu kullanılır
  - Surfaktanlarla stabilize edilirler
    - Tween 80 ya da Span 85

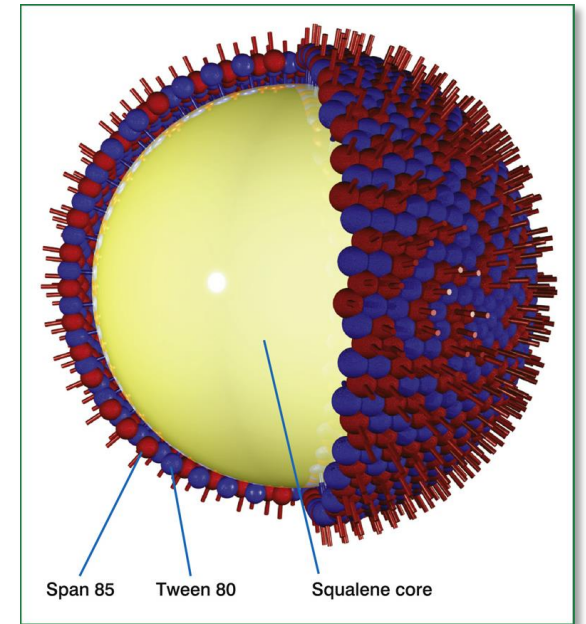
Su-yağ emülsiyonunda **Skualen** kullanılır

- Bir çok steroid hormon, vit D ve kolestrolün öncülü

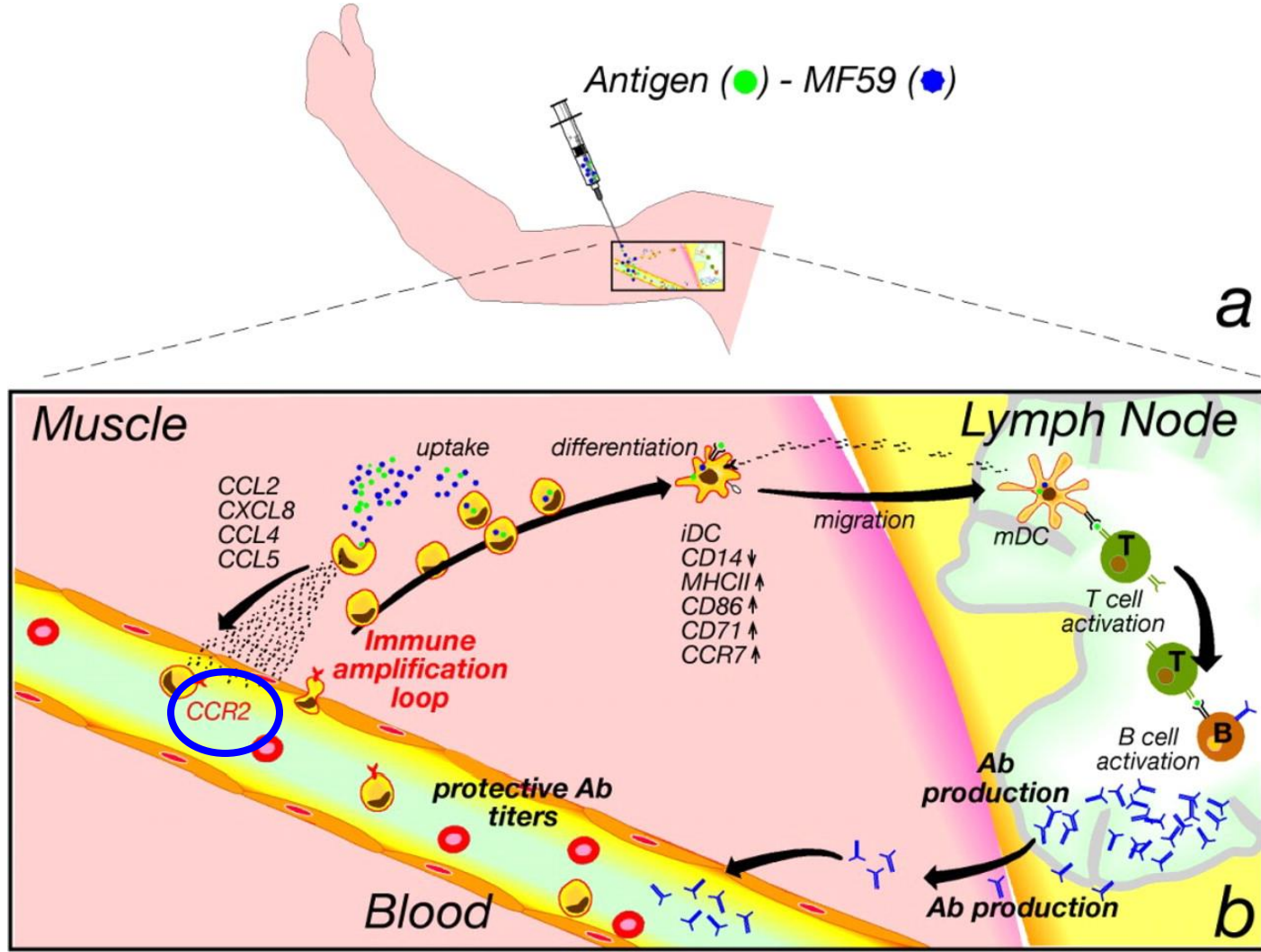
MF59®

- Skualen içeren su- yağ emülsiyonu
  - Surfaktan olarak Tween 80 ve Span 85 içerir

Lokal kemokin artışıyla kandan aşı bölgesine hücre geçişini sağlar

Doğal immün hücrelerin antijen alımını ve matür forma dönüşünü artırır

MF59®

- AL tuzlarına göre daha yüksek antikor ve T hücre yanıtına neden olur
- Yaşlılarda ve altta yatan hastalığı olanlarda daha iyi immün yanıt
- İnfluenza virusleri için aşı içeriğinde olmayan varyant suşlara çapraz immuniteyi uyardığı gösterilmiş

Adjuvan	Aşı	Piyasada bulunan ürün
Su- Yağ Emülsiyonu MF-59®	Influenza (H5N1) Influenza (H1N1) Influenza (mevsimsel)	Fluad, Focetria

Yeni geliştirilenler

Kombine adjuvanlar

Amaç; uzun süreli, potent hücresel ve hümmoral immünite sağlamak

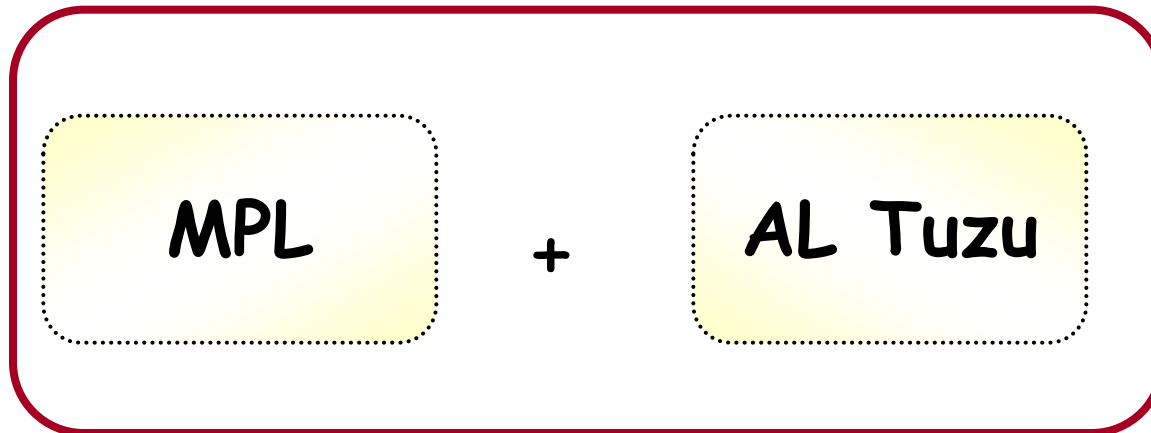
- Adjuvan sistem(AS) 04, 03,01

*Coming Together is a Beginning.
Keeping Together is Progress.
Working Together is Success.
-Henry Ford*

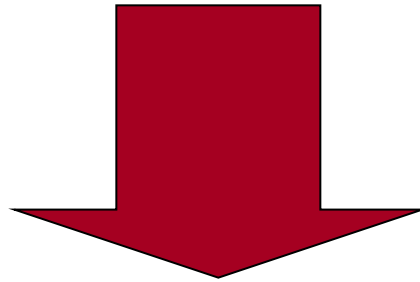
AS04

- Monofosforil lipid A (MPL) ve AL tuzları (hidroksit/ fosfat) içerir
  - MPL, *Salmonella minnesota* izolatının LPS'nin hidroliz ve saflaştırılması ile elde edilir
- İmmün stimulan etki LPS benzer
  - LPS'den daha az reaktif

AS04

TLR4 uyarımı
APC'in matürasyonu
Th hücrelerin matürasyonu ile sitokin
ekspresyonunun indüklenmesi

Hücresel ve humoral immün yanıtta artış

AS04

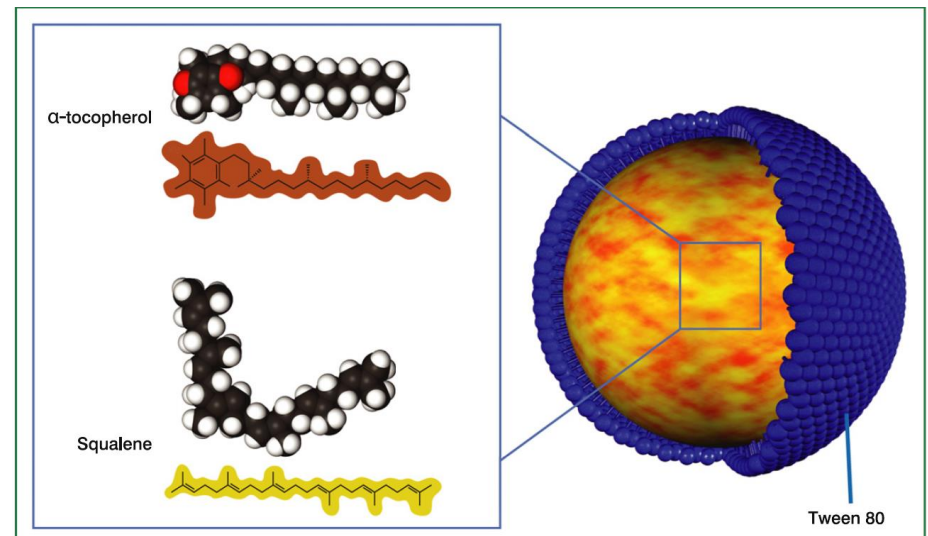
- HBV aşısı (FENDrix)
  - HD hasta grubunda daha hızlı, yüksek ve uzun süreli antikor yanıtı
- HPV aşısı (Cervarix)
  - Daha yüksek antikor düzeyi
  - Aşıda yer almayan yüksek riskli serotiplere çapraz immünite

AS03

A-tokoferol
(Vit E)

+

Skualen

AS03

- Doğal immün hücrelerin toplanmasını artırır
- Makrofaj ve monositlerden lokal sitokin ve kemokin salınımını artırır
- Pandemik influenza (Pandemrix) aşısında daha az antijen kullanımına olanak sağlamış

Leroux-Roels I, et al. Lancet 2007;370:580
Roman F, et al. Vaccine 2010;28:1740

AS03

- Aşılanan çocuklarda narkolepsi yan etkisi bildirilmiş
  - Finlandiya, İngiltere, İsveç, Fransa
  - Nedeni ? oto-immün?
    - HLA-DQB1*06:02 ile ilişki gösterilmiş

Lind A et al. J Autoimmun. 2014;50:99

AS01

- Doğal saponin Quil A'nın saf derivesi QS21 (*Quillaja saponaria*) içerir

AS01

Lipozom

+

MPL

+

QS21

APC'e antijen sunumunu arttırır, CTL üretimini uyarır

- HIV, sıtma, tüberküloz ve herpes zoster aşılarında deneniyor

AS01

- Sıtma aşılarında (RTS,S/AS01) faz III alışma sonuçları olumlu

AS01

KLİMİK BÜLTENİ

Türk Klinik Mikrobiyoloji ve İnfeksiyon Hastalıkları Derneği Yayın Organıdır

< 26 >
Mayıs
2015

Herpes Zoster İçin Yeni Aşı

Rekombinan teknolojiyle hazırlanan, VZV'nin E glikoproteinini ve AS01 içeren yeni subunit herpes zoster aşısının 18 ülkeyi kapsayan faz III çalışma (ZOE-50) sonuçlarına göre, birer ay arayla iki doz uygulanan aşı, plaseboya göre herpes zoster'i önlemede etkili (%97.2) bulunmuş, immün yanıt bakımından yaş grupları arasında fark olmadığı ve injeksiyon yerinde ağrı ve myalji gibi yan etkilerin aşı grubunda daha fazla olduğu saptanmış.

Lal H, Cunningham AL, Godeaux O, et al. Efficacy of an adjuvanted herpes zoster subunit vaccine in older adults. N Engl J Med. 28 Nisan 2015.

Makale için Tıklayınız

ESKİ SAYILAR

BÜLTEN ÜYELİĞİ

ÖNEMLİ TARİHLER

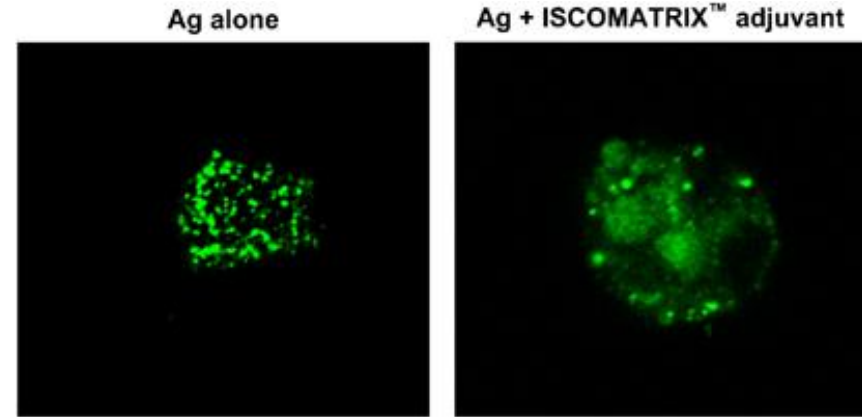
25 Mart 2015
XVII. Türk Klinik Mikrobiyoloji ve
İnfeksiyon Hastalıkları
Kongresi(KlİMİK 2015)

Montanid

- Yağ-su emülsiyonu + epidermal büyüme faktörü (antijen)
- Emülsifer olarak mannid-mono-oleat yer alır
- Kanseri aşısında deneniıyor
  - Faz III çalışmaları sürüyor

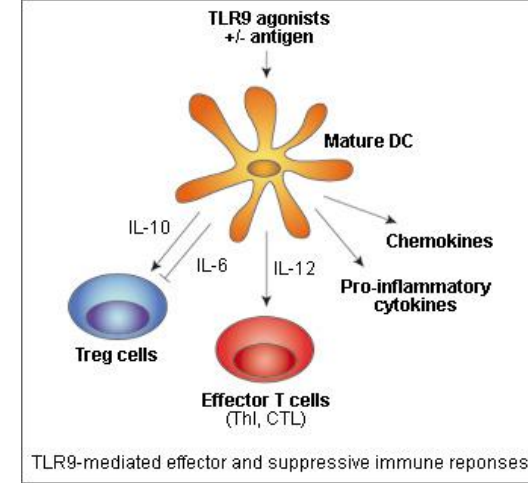
İmmün stimülan kompleksler

- ISCOM
  - Lipid+kolestrol+ QS21+antijen
- ISCOMATRIX
  - Lipid+kolestrol+ QS21
- APC tarafından hızlı alım
- Yüksek antikor titreleri
- İyi Th ve CTL yanıtları
- HCV, influenza ve kanser aşılarında deneniyor

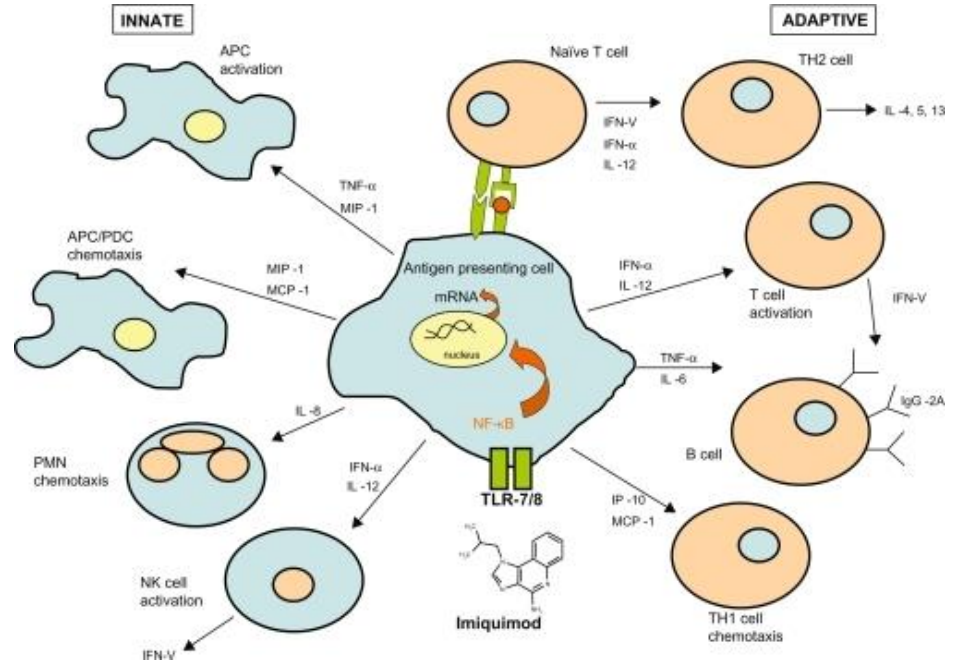
Mikrobiyal DNA immün stimulator sekanslar (ISS)

- TLR9 agonisti
- Proinflamatuvar sitokin salınımına indükler
- Hücresel ve humoral immüniteyi arttırır
- **CpG**
  - Bakteriyel DNA'dan elde edilir
  - Hayvanlarda Th1 ve sitotoksik T lenfosit yanıtlarını arttırdığı gösterilmiş
  - HBV aşısı için faz III çalışmalar sürüyor
  - Sıtma, HPV, HIV ve kanser aşıları için aday

İmidazokunolinler

- Sentetik organik maddeler
  - İmikumod, resikumod
- TLR7 ve TLR8 agonisti
- Doğal ve hücreyel immün yanıtı uyarır

Adjuvanların yan etkileri

- Lokal yan etkiler
  - Aşı yerinde ağrı, şişme, granülom, ülser (emülsiyonlarla sık)
- Sistemik
  - Ateş
  - Bulantı
  - Böbrek yetmezlikli hastada AL birikmesine bağlı
    - Demans, fatal nörolojik sendrom

Katkı maddeleri

İçerik türü	Örnek	Amacı
Koruyucu	Tiomerosal, fenol, fenoksietanol	Kontaminasyonu önlemek
Stabilizatörler	Şekerler, jelatin, MSG, glisin, insan kaynaklı albumin	Aşının etkinliğini korumak
Hücre kültür artıkları	Yumurta, mantar proteini	Aşı mikroorg. üretildiği ortam
İnaktive edici madde artıkları	Formaldehit, propiolakton, glutraldehit	Üretim aşamasında virüs inhb., toksinlerin inaktivasyonu
Antibiyotik	Neomisin	Üretim aşamasında bakteriyel kontaminasyonu önlemek

Tiomerosal

- Metaboliti
  - Tiosalisilik asit ve etil civa (%49)
- Yarı ömrü 7 gün
- ABD'de 2001 yılından itibaren aşı içeriğinden çıkarılmış
  - Çoklu doz grip aşısı hariç
  - DTaP ve DTaP-Hib üretim sürecinin başında var sonra uzaklaştırılıyor
- Otizm ya da nörolojik diğer yan etkiler ile ilişki gösterilmemiş

Bisiacchi P et al. Pediatrics, 2009; 123:475-82
Price C et al. Pediatrics 2010; 126:656-64

Teşekkürler

